Numele vechi al Moldovei (*Moldua*) explicat prin apelativul protogermanic**moldwa*

Adrian PORUCIUC*

Key-words: *Moldova, Old Germanic, Gothic, the Hasdeu–Rosetti–Moldovanu line, Taifali, West-Germanic attestations, diachronic phonology, semantics, new interpretation*

Articolul de faţă se bazează pe materialul intitulat *Din nou despre **Moldova***, pe care l-am prezentat la Simpozionul naţional „Toponimia între istorie, geografie şi lingvistică” (Academia Română, Filiala Iaşi, Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, 23 ianuarie 2014). În respectiva comunicare am propus unele adaosuri la argumentele liniei etimologice Hasdeu–Rosetti–Moldovanu[1] privitoare la numele de râu şi de provincie *Moldova*. Am considerat că discuţia asupra numelui respectiv merită în continuare toată atenţia, având în vedere că evoluţia lui se leagă de foarte importante faze ale istoriei spaţiului est-carpatic din perioada Antichităţii târzii şi a Evului Mediu timpuriu.

1. De la Hasdeu la Rosetti

Momente importante din istoricul explicaţiilor etimologice date pentru *Moldova* sunt consemnate în *Istoria limbii române* (ediţia definitivă, 1986) a lui Alexandru Rosetti. Faptul că denumirea în discuţie l-a preocupat îndelung pe reputatul filolog este indicat atât de paragrafele privitoare la *Moldova* incluse în capitolul *Germanica* din respectiva *Istorie*, cât şi de două pagini din anexa aceluiaşi volum (767–768, sub titlul *Istoria cuvintelor*), unde sunt redate două articole, publicate în 1975, respectiv 1977, în care Rosetti respinge etimologia pentru *Moldova* formulată de Iordan (vezi mai jos) şi o reia pe cea propusă de Hasdeu în *Istoria critică a Românilor* (1875).

Având în vedere scepticismul arătat de Rosetti în privinţa posibilităţilor de demonstrare a unor origini vechi germanice pentru un număr semnificativ cuvinte româneşti, includerea opiniilor sale despre germanitatea numelui *Moldova* în capitolul menţionat mai sus este oarecum surprinzătoare. Este de remarcat mai întâi

*Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iaşi, România.

[1] Voi încerca o limitare a discuţiei la linia respectivă (pe care o voi susţine cu argumente suplimentare), deoarece o consider a fi o direcţie plauzibilă, în comparaţie cu toate celelalte direcţii de abordare etimologică a numelui *Moldova* (precum cele trecute în revistă de Neamţu 1997: 33–38, unde sunt menţionate etimologii care, pentru numele respectiv, au presupus origini în traco-dacă, celtică, iranică, slavă etc.).

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

o desprindere a lui Rosetti de unele opinii radicale exprimate de înaintaşul Ovid Densusianu, având în vedere că cel din urmă, în a sa *Histoire de la langue roumaine* (1901), a negat răspicat existenţa unor vechi germanisme în română[2]. Că o asemenea viziune radicală nu mai poate fi acceptată în condiţiile cunoştinţelor (lingvistice, istorice şi arheologice) acumulate până în prezent am arătat într-un articol anterior[3]. Cât despre desprinderea la care m-am referit mai sus, ea s-a manifestat concret în adoptarea, de către Rosetti, tocmai a opiniei lui Hasdeu cu privire la originea veche germanică a denumirii *Moldova*. În rândurile de mai jos, voi trece în revistă, în vederea unor observaţii constructive, principalele puncte ale viziunii lui Rosetti în problema etimologică pusă în discuţie aici.

Referirile lui Rosetti la *Moldova* (în sus-menţionatul capitol *Germanica*) sunt plasate după o minuţioasă trecere în revistă (Rosetti 1986: 221–224) a părerilor înaintaşilor care s-au exprimat pentru sau (mai ales) contra existenţei unor vechi germanisme în română. Faţă de poziţia lui Densusianu (sau de cea a liniei radicale Roesler-Schramm)[4], poziţia lui Rosetti este mult mai nuanţată, deoarece, înaintea acelei treceri în revistă, el se referă la posibilitatea ca, în condiţiile unei convieţuiri în sud-estul Europei, populaţiile romanizate locale să fi împrumutat „termeni de la populaţiile germanice din Dacia” (*ibidem*: 220). Scepticismul lui Rosetti se manifestă însă cu privire la faptul că, în opinia sa, „în explicare termenilor româneşti prin germanică […], de cele mai multe ori, cercetătorii nu aplică cu rigurozitate metoda strict ştiinţifică” (*ibidem*: 222), iar concluzia de ordin general este următoarea (*ibidem*: 223):

> Concluzia noastră este […]: în stadiul actual al cunoştinţelor noastre, numai explicaţie numelui *Moldova* prin gotică este satisfăcătoare; în rest, existenţa în limba română a unor elemente de vocabular vechi germanice poate fi presupusă numai pentru 3–4 cuvinte, dar nu poate fi probată[5].

La final de capitol, Rosetti practic reproduce enunţurile sale din cele două articole menţionate mai sus (1975, 1977), afirmaţia cea mai directă fiind: „Numele topic *Moldova* poate fi explicat prin gotică […]” (*ibidem*: 223). Imediat este prezentată ca inacceptabilă etimologia lui Iordan (*Toponimia românească*,

[2] „Există totuşi un punct în care limba română se îndepărtează cu totul de italiană şi retică şi care rămâne să fie clarificat. Cum s-a observat adesea, limba română nu conţine nici un element germanic vechi, ceea ce îi desemnează un loc aparte în familia limbilor romanice” (Densusianu 1961: 157).

[3] În articolul respectiv (Poruciuc 2008: 107–108) presupuneam, printre altele, că poziţia lui Densusianu faţă de problema vechilor germanisme din română trebuie să fi fost marcată şi de ostilitatea sa faţă de Hasdeu şi, implicit, faţă de opiniile acestuia.

[4] În Poruciuc 2008: 123–124, ca şi în Poruciuc 2013: 192–193, am criticat adeziunea pe care o arată Schramm la ideea, acum perimată, a lui Roesler potrivit căreia româna ar fi total lipsită de vechi germanisme, respectiva idee fiind menită a susţine teoria care îi prezintă pe toţi românii ca urmaşi ai unor „romanici pastorali” (*Hirtenromanen*) răspândiţi dintr-o restrânsă enclavă sud-dunăreană.

[5] Într-o serie de articole legate tematic, publicate între 1997 şi 2013 (vezi mai ales Poruciuc 1999, 2008 şi 2013), am demonstrat că termenii româneşti (apelative şi/sau nume proprii) pentru care se poate susţine certitudinea sau probabilitatea provenienţei din idiomuri vechi germanice sunt în număr de cca 70, dar numărul se poate dovedi în viitor a fi mai mare.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

Bucureşti, 1963, p. 478–479)[6], care prezintă respectivul nume ca derivat de la *molid* cu sufixul slav *-ova*. Principalele obiecţii ale lui Rosetti apar tot la p. 223:

> Un cuvânt din vechiul fond […], combinat cu un sufix de origine slavă constituie o primă dificultate pentru explicaţia propusă […]. A doua dificultate este constituită prin presupusa eliziune a lui *i* din *molid*, nejustificată.

Ca o primă observaţie, finalul *-ova* din *Moldova* nici nu poate fi interpretat ca un sufix slav propriu-zis (adică nu este legat de sufixul slav *-ov*, cel despre care Rosetti face observaţia că „nu e productiv, în limba română" – *ibidem*: 224), ci reprezintă doar o posibilă slavizare a unei terminaţii mai vechi, cu siguranţă pre-slavă, în general atestată ca *-ua* (vezi alte comentarii în partea a doua a acestui articol). Oricum, respingerea de către Rosetti a etimologiei propuse de Iordan este justificată, apelativul *molid* neavând vreo şansă de a se impune ca bază a denumirii *Moldova*[7].

În continuare (*ibidem*: 223), Rosetti îşi declară sprijinul pentru „etimologia germanică, propusă de de B.P. Hasdeu (*Istoria critică a Românilor*, I, Bucureşti 1875, p. 300)", baza acelei etimologii fiind atestarea în gotică a apelativului *mulda* (în care caz Rosetti citează dicţionarul gotic Feist 1923). Aş spune că o prea mare concentrare asupra respectivului termen gotic a impus unele limitări nedorite liniei argumentative (fonetice şi semantice) a lui Rosetti. Vom vedea mai jos că nu ar fi fost necesară o insistenţă nici pe prioritatea „fonetismului cu *u*" (vizibil într-o atestare precum *Mulduvei*, de la începutul secolului al XVII-lea) şi nici pe sensul de 'praf' al presupusului apelativ-bază.

2. Observaţii de fond

Poate contraria faptul că, pentru a-şi sprijini observaţia potrivit căreia „terminaţia *-ova* nu apare în textele vechi" (*ibidem*: 224), Rosetti dă două atestări de la sfârşitul secolul al XVI-lea, anume *Molduvei* (Mănăstirea Moldoviţa, 1592) şi *Moldua* (Sălişte, Maramureş, 1593), pentru ca mai jos, pe aceeaşi pagină, să afirme că „*Moldua*, cu *o* în prima silabă, apare în secolul al XVII-lea în textele de limbă vorbită, sub influenţa formei din limba oficială", afirmaţia fiind însă urmată de o paranteză care menţionează: „*Moldovean*, în sec. XV–XVI, G. Mihăilă, DLRV, p. 124–125". Insistenţa lui Rosetti asupra „fonetismului cu *u*" (ca fiind reprezentativ pentru cele mai timpurii forme atestate ale numelui în discuţie) se explică tocmai prin atenţia acordată de el (ca şi de Hasdeu) aproape exclusiv termenului gotic *mulda*. Nici sensul de 'praf', dat ca sens unic pentru acel termen gotic, şi nici analogia cu „*Prahova* 'prăfoasă' (din slavă), râu 'pulberos' " nu a îndreptat etimologia lui Rosetti într-o direcţie optimă. După cum voi arăta mai jos, explicarea numelui *Moldova* prin vechea germanică este cât se poate de plauzibilă, dar

[6] La „etimologia hidronimului Moldova" propusă de Iordan în articolul respectiv (*Numele Moldovei*, 1920) se raliază Ivănescu (2000: 278), care consideră şi că *Moldova* „dovedeşte o simbioză româno-slavă în Carpaţii moldoveneşti, pe la sfârşitul secolului al VI-lea sau începutul secolului al VII-lea" (vezi însă mai jos o altă viziune, a lui Moldovanu).

[7] O încercarea, puţin convingătoare, a lui I. Gheţie (***Moldova** – cuvânt de origine gotică?*, 1976), de a pune la îndoială originea gotică a numelui *Moldova* şi de a susţine ipoteza lui Iordan (*molid* + *-ova*), este menţionată de V. Spinei (1982: 53) şi de V. Neamţu (1997: 33 şi 38).

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

got. *mulda* nu este nici singurul, nici cel mai relevant sprijin într-o asemenea întreprindere etimologică.

După comentariile de până aici, privitoare la etimologia lui Rosetti, voi menţiona că el îşi încheie seria de argumente (în favoarea provenienţei numelui *Moldova* din apelativul got. *mulda*) cu un enunţ care nu mai pune totuşi un accent exclusiv pe un singur idiom vechi germanic, limba gotică, ci pe germanică în plan general: „În felul acesta socotim că explicarea numelui *Moldova* prin germanică este pe deplin justificată". Vom vedea mai jos că referirea nu la gotică (nici la germană medievală), ci la *vechea germanică* reprezintă o viziune mai realistă în privinţa interpretării etimologice a numelui în discuţie.

Vorbind însă de planul germanic general, se cuvine menţionată şi următoarea afirmaţie, criticabilă, a lui Rosetti: „Got. *mulda* a pătruns în limba română prin coloniştii germani din nordul Moldovei […]"[8]. Este însă imposibil de imaginat ca saşii bistriţeni (vorbitori de medio-germană dialectală), care s-au stabilit la Baia probabil în a doua jumătate a secolului al XIV-lea (cf. Neamţu 1997: 40), să fi adus cu ei un termen pe care îl folosiseră goţii cam cu un mileniu mai devreme. După cum a demonstrat D. Moldovanu, într-un studiu cât se poate de convingător (1982b), saşii nu au fost cei de la care provine numele *Moldova*. Iar dacă ei au dat numele de *Molde* oraşului Baia (cf. Rosetti 1986: 224), au făcut-o, voi adăuga, probabil pe baza unei evidente asemănări dintre un nume de tipul *Moldua* (pe care trebuie să-l fi găsit deja în uz în noua patrie)[9] şi un apelativ din limba proprie, anume o variantă dialectală a termenului medio-german *mulde* 'albie'(vezi mai jos), care nu este legat etimologic de familia lexicală germanică de care aparţine got. *mulda.*

În al său dicţionar onomastic din 1963 (s.v. *Moldova*), Constantinescu a respins, pe drept, etimologia (propusă de Paşca) ce presupunea evoluţia „*Moldova* < *moldă* albie < germ. *Mulde*". Se pare că mai ales printre istorici s-a arătat a fi mai plauzibilă explicarea etimologică a hidronimului *Moldova* printr-o variantă *Molde* a termenului german care apare în dicţionare cu forma *Mulde* (şi cu sensul de 'albie, covată' – cf. Spinei 1982: 46). În dicţionarul Ciorănescu 2001 (s.v. *moldă*), germ. *Mulde* este dat ca sursă a rom. *moldă* 'copaie, covată, albie' (cu varianta *muldă* – Trans., Olt.). MDA-III dă rom. *moldă* (cu sensuri precum 'albie, vas de lemn în care se scurge mustul la cramă, ladă în care curge făina din vrană la moară, carapace a broaştei ţestoase, cap lăţit al cuiului') ca provenit dintr-un termen german, *Molde* (de fapt, cu *o* dicţionarele germane dau termenul dialectal *Molle*, ca variantă a susmenţionatului *Mulde* – cf. DUW 2001, s.v. *Molle*). Cea mai plauzibilă sursă pentru rom. *moldă/muldă* este săsească (deşi contrariază mulţimea şi varietatea sensurilor termenului dialectal românesc). Cele mai serioase dicţionare etimologice germane (Kluge/Seebold 1995, Pfeifer et al. 2004) îl dau pe germ. *Mulde* (< v.germ.s. *mulhtra*, *muoltra*, *muolter*, *multa*, *mulde*) ca bazat pe un foarte timpuriu

[8] Moldovanu a reacţionat şi el critic (1982a: 35) la respectiva afirmaţie a lui Rosetti: „Rosetti ar fi trebuit să vorbească nu de un «gotic *mulda*» pătruns prin filieră săsească, ci pur şi simplu de un hidronim de origine germană medie".

[9] O asemenea contaminare este sugerată şi de V. Spinei (1982: 46), care – după ce se arată a fi de acord cu susţinătorii provenienţei numelui *Moldova* „din germana medievală" (E. Vîrtosu, V. Tufescu) – adaugă următorul comentariu: „Nu este exclus ca această nouă denumire să fi fost apropiată de vechea formă locală".

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

împrumut al lat. *mulctra* ‘vas de muls’(< lat. *mulgēre*)[10]. Ce ne interesează aici este, în primul rând, că germ. *Mulde* nu este în niciun fel legat etimologic de got. *mulda* şi de alţi termeni vechi germanici înrudiţi cu el. Asta nu exclude posibilitatea vreunei asocieri popular etimologice, în teren intra-germanic, între radical modificata formă a respectivului împrumut latinesc şi termenii nativi germanici direct înrudiţi cu got. *mulda* (a se vedea v.eng. *molde* şi v.germ.s. *molta* discutate mai jos). Oricum, *Moldova* este de explicat printr-o germanică mult mai timpurie decât idiomul saşilor bistriţeni (*Zipser*) care s-au aşezat la Baia.

3. Contribuţia lui D. Moldovanu

Deja din unele comentarii de mai sus reiese că, după Hasdeu şi Rosetti, Moldovanu (prin cele două studii publicate de el în 1982) se prezintă ca cel de-al treilea reprezentant notabil al liniei etimologice puse în discuţie în articolul de faţă. Dacă unul dintre acele studii (Moldovanu 1982b)[11] reprezintă o respingere, justificată, a ideii că *Moldova* s-ar putea baza pe o denumire dată de saşi, cel de-al doilea (Moldovanu 1982a) se înfăţişează ca o consistentă demonstraţie, cu o bază interdisciplinară, în favorea originii vechi germanice (nu medio-germane) a hidronimului *Moldova.* După cum am evidenţiat într-un articol anterior (Poruciuc 2006: 291–293), Moldovanu a făcut o minuţioasă analiză a formei şi a probabilului sens iniţial (entopic) al hidronimului *Moldova*, pe care nu l-a abordat în plan exclusiv lingvistic, ci în strânsă legătură cu afirmaţiile predecesorilor şi cu controversatul cadru de dovezi istorice şi arheologice privitoare la începuturile românilor din nord-estului României de azi. În continuare voi face observaţii asupra principalelor date şi argumente din Moldovanu 1982a.

Moldovanu respinge, justificat, o serie întreagă de ipoteze etimologice anterioare (celtică, iranică, slavă etc.), printre care şi pe cea a lui Iordan (*molid* + *-ova*), pe care o etichetează ca „iluzorie” (Moldovanu 1982a: 51), în schimb raliindu-se la etimologia Hasdeu–Rosetti, adică la cea bazată pe got. *mulda* ‘praf’. Vom vedea mai jos că – deşi viziunea lui Moldovanu este, în plan general, cu siguranţă mult mai complexă şi mai bogată în argumente faţă de cea a lui Hasdeu şi de cea a lui Rosetti – concentrarea pe forma *mulda* s-a dovedit obstructivă. Printre altele, Moldovanu (ca şi Rosetti) arată o preferinţă pentru forme atestate cu *u* (adică cele explicabile direct prin got. *mulda*). De exemplu, la p. 32, este dată, ca „prima atestare”, *terra nostra Mulduana* (1395), deşi printre atestările numelui în discuţie din secolele XIV–XV atât cele latino-maghiare, cât şi cele vechi ruseşti domină clar cele cu *o* (vezi numeroasele exemple date în volumul Spinei 1982: 42–45)[12]; şi, tot

[10] Un descendent al respectivului termen latinesc este temenul dialectal reto-roman (ladin) *multra* ‘troacă’, consemnat în dicţionarul Kramer 1970–1975 (s.v. *multra*).

[11] În studiul respectiv, Moldovanu face o critică amănunţită a etimologiilor unor predecesori (I.G. Sbiera, E. Voronca, E. Vîrtosu, V. Maciu etc.), care au explicat numele *Moldova* ca fiind bazat pe un termen medio-german. Concluzia la care ajunge Moldovanu este că „ipoteza originii săseşti a numelui Moldova trebuie definitiv anbandonată” (Moldovanu 1982b: 159).

[12] Iese în evidenţă un foarte important document din 1365, în care apare de trei ori *terra nostra Molduana* (după cum vedem în originalul reprodus în DRH C: 398). Este vorba de documentul referitor la domeniul Cuhea, oferit de regele Ludovic I al Ungariei lui Balc, cel alungat din Moldova de către „nelegiuitul” Bogdan.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

la p. 32, Moldovanu face referire la „oraşul săsesc Mulda", deşi un important document, anume „o scrisoare a pârgarilor locali", din 1421, conţinea denumirea *Stadt Molde*, tot cu *o* (cf. Rosetti 1986: 224). De altfel, şi forme precum *Moldua*, *Moldva* şi *Moldwa*, din documente latino-maghiare (Moldovanu 1982a: 22–23), sunt tot cu *o*.

Semne de întrebare ar ridica şi următoarea afirmaţie de la aceeaşi p. 32 a studiului lui Moldovanu: „Este incontestabil că numele Ţării Moldovei nu s-a dezvoltat de la hidronim (cum, se susţine adesea), ci de la acela al mărcii maghiare create în jurul oraşului săsesc Mulda […]". Consider totuşi că, pentru problema în discuţie, sunt mai plauzibile argumentele publicate, în acelaşi an, de către istoricul Victor Spinei (1982: 45, cu 54, 155 şi 156). După ce susţine (pe baza scrierilor medievale, dar şi a părerilor mai multor istorici) ideea anteriorităţii numelui râului şi al oraşului faţă de cel al ţării, Spinei afirmă: „Presupunerea că numele râului ar proveni de la acela al oraşului devenit capitală şi ulterior s-ar fi extins asupra întregii ţări nu se bazează, după părerea noastră, pe argumente convingătoare".

După aceste observaţii, voi scoate în evidenţă motivele pentru care consider că studiul din 1982a al lui Moldovanu reprezintă un important pas înainte pe linia etimologică iniţiată de Hasdeu şi continuată de Rosetti. De remarcat este în primul rând consistenta modalitate interdisciplinară vizibilă în abordarea lingvistului ieşean. În opoziţie cu ideologia academică românească dominantă în perioada elaborării studiului său, Moldovanu afirmă apăsat (p. 34) că, deşi „istoricii mai vechi […] tindeau să restrângă cât mai mult rolul triburilor germanice în mozaicul etnic de pe teritoriul actual al ţării noastre, este incontestabil [...] că stăpânirea lor, cel puţin în Moldova, a fost efectivă şi de o certă durată". De remarcat este că, spre deosebire chiar şi de predecesorii care ţineau cont de importanţa prezenţei vechilor germanici în spaţiul dacic (însă cu accent aproape exclusiv pe goţi şi gepizi)[13], Moldovanu scoate în evidenţă mai întâi venirea bastarnilor la sfârşitul secolului al III-lea î.Hr. Apoi, cu referire la perioada dominanţei gotice, evidentă cu începere din secolul al III-lea d.Hr., acelaşi autor observă (tot la p. 34) că, în spaţiul est-carpatic, a existat „o grupare distinctă", reprezentată de populaţia cu necropole tumulare[14] instalată inclusiv în bazinul râului Moldova, ca parte din teritoriul pe care Ammianus Marcellinus l-a prezentat ca fiind „Ţara Taifalilor".

Pe baza datelor istorice şi arheologice, Moldovanu consideră că „goţii au trăit în simbioză […] cu neamurile dacilor liberi, sarmaţilor şi, poate, ale dacilor romanizaţi", simbioză care se reflectă în „cultura mixtă numită Sântana de Mureş – Černjahov", iar aceasta nu dispare după invazia hunilor, ci, după secolul al V-lea, „se integrează în cultura de tip Ipoteşti"[15]. Astfel Moldovanu atinge şi spinoasa problemă a romanizării/românizării teritoriilor nord-est româneşti care nu fuseseră

[13] Dintre înaintaşii care au susţinut, cu argumente, ideea existenţei unor (fie foarte multe, fie doar câteva) vechi germanisme în limba română, de remarcat sunt, în primul rând, Diculescu, Giuglea şi Gamillscheg. Părerile şi/sau exemplele acestora le-am discutat în Poruciuc 2008.

[14] Pentru o competentă viziune arheologică asupra respectivei „grupări distincte" (pe care arheologii o ştiu drept „cultura tumulilor carpatici", cu prescurtarea CTC), vezi Mihăilescu-Bîrliba 1997.

[15] În aceste enunţuri, Moldovanu se sprijină (după cum reiese din câteva note de la p. 34) mai ales pe constatări şi concluzii ale istoricului ieşean I. Ioniţă.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

cuprinse în Dacia romană. Dacă Ivănescu (2000: 278) – imediat după ce se arată a fi de acord cu etimologia propusă de Iordan pentru *Moldova* – considera că această denumire „dovedeşte o simbioză româno-slavă în Carpaţii moldoveneşti, pe la sfârşitul secolului al VI-lea sau începutul secolului al VII-lea", Moldovanu (1982a: 54) propune o altă viziune asupra circumstanţelor istorice în care hidronimul în discuţie (germanic la origine) putea ajunge în română prin intermediere slavă:

> Este foarte greu de crezut că păstrarea aspectului arhaic al hidronimului ar fi fost rezultatul „natural" al asimilării slavilor atât de devreme şi într-o regiune în care rândurile populaţiei slave au putut fi mereu reînnoite din marele rezervor nordic. Din veacul al VII-lea până în al IX-lea este atestată arheologic în bazinul Moldovei cultura slavă de tip Luka Rajkoveckaja – Hlincea I, care dispare în veacul următor. De aceea, ar fi mai lesne de înţeles asimilarea printr-un aflux de populaţie românească. […] Evenimentul care putea provoca dislocarea şi translaţia în spaţiu a unor mase de români nu putea fi decât invazia ungurilor, care a influenţat decisiv atât istoria românilor cât şi pe cea a slavilor.

În continuare, Moldovanu (1982a: 56–57) menţine aceeaşi perspectivă şi, implicit, propria etimologie pentru *Moldova*, prin apel atât la păreri ale unui mare înaintaş, cât şi la constatări dialectologice mai recente:

> Stabilind cronologia relativă a fenomenelor fonetice şi corelând-o cu repartiţia lor în ansamblul dialectelor şi graiurilor româneşti, Alexandru Philippide a ajuns la câteva concluzii de mare importanţă etnogenetică. După el, „Moldova, Bucovina şi Basarabia aparţin genetic (ramură) şi istoric la teritoriul banato-transcarpatin". […] I s-a reproşat lui Philippide faptul că şi-a întemeiat concluziile şi pe fenomene mai târzii, dar constatările sale par să se confirme prin cercetarea graiurilor bucovinene […] întreprinsă recent de Adrian Turculeţ, care constată aici prezenţa unor caracteristici arhaice, reprezentând totodată concordanţe cu graiurile din Crişana, din părţile nordică, centrală şi sud-vestică ale Transilvaniei, precum şi cu cele bănăţene[16].

În ce priveşte partea de lingvistică a studiului Moldovanu 1982a, trebuie spus în primul rând că transferul apelativ > entopic > hidronim pe bază veche germanică este o idee cu totul plauzibilă, la Moldovanu, ca şi la cei doi înaintaşi, Hasdeu şi Rosetti. Totuşi voi veni cu unele date şi interpretări noi, aşa cum promiteam cu ceva timp în urmă (în Poruciuc 2006: 293). După cum voi arăta mai jos, dacă atribuim taifalilor materialul lexical care a stat la baza primei forme (neatestate) a hidronimului *Moldova*, nu trebuie să ne mai concentrăm pe forme cu *u*, aşa cum ar impune referirea exclusivă la got. *mulda*, şi nici nu trebuie să insistăm pe ideea că forma originară hidronimului respectiv ar reflecta un compus format din doi termeni vechi germanici.

[16] Mai înainte, la p. 55 a aceluiaşi studiu, Moldovanu abordează aspecte mai generale ale deplasărilor populaţiei româneşti din Evul Mediu timpuriu: „Retragerea în Peninsula Balcanică a românilor panonici a fost argumentată mai întâi de Hasdeu […]. Combătând supoziţia lui J. Melich, după care romanicii din Panonia ar fi fost retoromani, N. Drăganu admitea mai multe direcţii de emigrare a lor: spre Balcani, în Germania şi spre nord, în Moravia. Dimpotrivă, Ştefan Pascu crede că ei «s-au aşezat dincoace de Tisa, în Bihor sau în Podişul Transilvaniei». Noi credem că o parte din aceşti români nordici, fie cei din Panonia, fie mai degrabă cei din Crişana şi Transilvania lui Gelou, se putea îndrepta şi spre Moldova, deschizând seria emigrărilor care vor continua neîntrerupt în această direcţie până în pragul veacului al XIX-lea".

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

Deja în critica pe care o face etimologiei propuse de Vârtosu[17], Moldovanu (1982b: 152) trimite la denumiri germane bazate pe compuşi care conţin v.germ.s. *-aha*, cu varianta *-a* (vezi denumirile germane actuale *Aurach*, *Lindach*, *Fulda*, *Schwarza* etc., date în Pfeifer 2004, s.v. *Aue* 'Wasser, Gewässer', termen german care are ca bază radicalul **akwā-*, prin care se explică lat. *aqua* şi got. *ahva* 'curs de apă, râu')[18]. Nedorind să rămână la nivelul comparaţiilor cu medio-germana, Moldovanu a optat pentru o reconstrucţie bazată în principal pe apelativul gotic *mulda*. Cu referire directă la propunerea etimologică a lui Rosetti, Moldovanu (1982a: 32) consideră că „de la un compus gotic cu determinantul în genitiv (**Muldenah(ų)a*) sau în nominativ (**Muldah(ų)a*) se putea ajunge uşor la *Moldova* în slava comună". (Ar fi fost vorba deci de o slavizare care ar fi implicat transformarea unui compus vechi germanic transparent într-un nume propriu care arată a derivat cu sufix în teren slav.) La p. 35, Moldovanu nu se mai referă însă doar la acel got. *mulda* 'praf' invocat de Hasdeu şi Rosetti, ci la apelativul germanic **mulda* 'pământ moale', care l-ar explica pe **Muldah(ų)a* 'râul cu maluri moi' ca fiind „antonim" al hidronimului german *Steina*, de la **Steinaha* (interpretabil ca 'râul pietros'). Dintre concluziile lui Moldovanu (1982a: 58–59) le-am selectat pe următoarele:

> Datorită conformaţiei geologice caracteristice albiei sale, râul a fost numit, probabil, **Muldah(ų)a* 'râul cu maluri moi' […] de către triburile de taifali aşezate pe cursul său mijlociu în secolele al III-lea – al IV-lea. Apoi hidronimul a fost preluat de către slavi, care l-au adoptat formal în *Moldava*. În secolul al X-lea s-a produs o discontinuitate în evoluţia numelui pe teren slav – fapt explicat de noi prin asimilarea probabilă a populaţiei slave de către românii plecaţi din vestul Transilvaniei din cauza invaziei maghiare. În acest fel tema hidronimului şi-a menţinut aspectul slav vechi, iar alternanţa de sufixe *Moldáva/Móldova* s-a tranşat pe teren românesc într-o formă hibridă, *Moldóva*. Devenit nume al coloniei maghiaro-săseşti de la Baia, iar apoi al statului feudal nou constituit, hidronimul a suferit o serie de adaptări noi pe teren maghiar (*Moldua*) şi german (*Moldau*, *Muldau*, *Molde*, *Mulde*, *Molda*, *Mulda*), care apoi s-au contaminat în condiţiile bilingvismului din zone ale Moldovei nord-vestice şi Transilvaniei.

Ipoteza (sau, mai degrabă, ipotezele) lui Moldovanu merită toată atenţia, iar pasul înainte reprezentat de el se vede mai ales în sugestia de renunţarea la sensul de 'praf' în favoarea celui de 'pământ moale'[19]. Dar sunt de făcut unele precizări, de fapt simplificatorii.

[17] Este vorba de etimologia propusă de Emil Vîrtosu, *Din sigilografia Moldovei şi a Ţării Româneşti*, în *Introducere* la *Documente privind istoria României*, II, Bucureşti, 1956.

[18] În acest context, merită menţionat că numele german al Dunării, azi *Donau*, a fost atestat cu forma v.germ.s. *Tuonouwa* (hidronim inclus în glosarul Waldner 1970).

[19] La p. 38 a studiului în discuţie, Moldovanu face următoarele observaţii: „Chestiunea motivaţiei constituie […] unul din impedimentele principale pentru acceptarea originii germanice a numelui *Moldova*. El ar putea fi evitat, însă, dacă s-ar porni nu de la sensul de 'praf, pulbere' al bazei, ci de la acela mai general de 'pământ fărâmicios, moale', care se păstrează încă în cuvintele *molt*, *mold* din germana austriacă […] şi care trebuie să fie foarte vechi, de vreme ce este implicit în însăşi rădăcina i.-e. **mel-* 'a zdrobi, a măcina; pulbere, fraged, moale' ".

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

4. Ajustări dictate de noi argumente

În primul rând trebuie spus că opţiunea lui Moldovanu pentru taifali este istoriceşte justificată, chiar dacă nu avem vreo atestare în limba lor. În privinţa urmelor materiale dezvăluite arheologic, merită toată atenţia cele care evidenţiază legătura taifalilor cu susmenţionata „cultură a tumulilor carpatici”[20], deci cu germanici care practicau incineraţia, spre deosebire de goţi (care îşi înhumau morţii). Mai există şi alte aspecte care îi arată pe taifali a fi fost urmaşi ai unor germanici veniţi cu mult înaintea goţilor în spaţiul de la nord şi nord-est de Carpaţi. Chiar dacă au ajuns subordonaţi goţilor (cei a căror limbă arată un important fond scandinav), principalele legături etno- şi glotogenetice ale taifalilor erau cu vest-germanicii de tip suebic, „de pe Elba” (*Elbgermanen*), precum bastarnii, skirii şi peucinii, ai căror înaintaşi coborâseră spre Carpaţi şi spre Dunărea de Jos încă din secolul al III-lea î.Hr.[21].

Dacă avem destule motive să-i punem pe taifali în legătură cu vechii vest-germanici (deci cu suebii pe care i-a avut de înfruntat Iulius Caesar pe Rin, dar şi cu strămoşii direcţi ai englezilor, olandezilor şi germanilor)[22], atunci ar trebui ca, în explicarea denumirii *Moldova*, să ne concentrăm mai mult pe cele mai timpurii atestări vest-germanice (provenite mai ales din secolele VIII-IX), mai degrabă decât pe „est-germanica” reprezentată de gotică, în postura ei de cea dintâi limbă germanică atestată. De fapt, în perioada în care gotica era consemnată în scris, în Biblia lui Wulfila, limba respectivă se prezenta deja ca o fuziune între elemente vechi nordice (scandinave) şi elemente de tip vechi vest-germanic, explicaţia istorică fiind de găsit tocmai în suprapunerea de goţi scandinavi peste populaţii germanice pe care aceştia le-au găsit deja instalate (şi combinate cu populaţii locale ne-germanice) în zona baltică şi pe Vistula, apoi şi mai la sud.

Din punctul de vedere al fonologiei diacronice, dacă avem în vedere perioada în care goţii şi triburile supuse lor (inclusiv taifalii) au ocupat zone de la est de Carpaţi (cu precădere în secolele III–IV d.H.), atunci putem spune că populaţiile germanice la care ne referim erau vorbitoare de idiomuri neafectate de

[20] Respectiva cultură arheologică (analizată de V. Mihăilescu-Bîrliba 1997) are similitudini cu una mai veche, anume cea cunoscută ca Poieneşti-Lukaševka, cu situri răspândite în Moldova de pe ambele maluri ale Prutului. În amănunt, cultura Poieneşti-Lukaševka şi legăturile ei cu vastul orizont arheologic Przeworsk din Polonia şi Ucraina vestică au fost analizate în volumul monografic al lui M. Babeş (1993). Mai recent au fost discutate întrepătrunderile şi suprapunerile dintre elementele culturale pregotice („vandalice”) şi gotice – concret fiind vorba de amestecul de cultură Przeworsk şi cultură Wielbark – pe teritoriul Poloniei (cf. Gaub 2008).

[21] Am pus în discuţie posibile efecte ale prezenţei respectivilor germanici timpurii, într-o serie de articole anterioare, notabil în Poruciuc 2006: 256–258, unde mă refer şi la problema contactelor pe care cu siguranţă le-au avut acei germanici pregotici cu populaţia autohtonă (inclusiv cu cea care avea să reprezinte substratul preroman al românilor), pe parcursul mai multor secole. În opiniile pe care le-am exprimat cu privire la cei mai timpurii germanici care au intrat în spaţiul carpato-danubiano-pontic fac apel şi la bogatul material din *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde* – vezi mai ales articolul *Bastarnen* din RGA–II (1976) şi articolul *Elbgermanen* din RGA–VII (1989).

[22] Pentru cele mai cunoscute clasificări ale idiomurilor germanice, vezi H. Krahe 1966: 25–36.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

a doua mutaţie consonantică (*zweite Lautverschiebung*, cu efecte vizibile abia începând din secolul al VI-lea d.Hr.)[23]. Respectiva schimbare a creat o deosebire majoră între germana de sus şi celelalte idiomuri germanice (precum germana de jos, olandeza, frizona, engleza şi scandinava). Pentru ceea ce ne interesează direct aici, trebuie să ţinem seama, concret, de deosebirea dintre v.germ.s. *molta*, cu *t* (ca efect al schimbării *d* > *t* din cadrul celei de-a doua mutaţii consonantice) şi corespondentele cu *d* ale cuvântului respectiv în celelalte limbi germanice. În acelaşi timp, trebuie să ţinem seama că, în privinţa vocalei din silaba tematică a termenului pus în discuţie aici, gotica reprezintă o situaţie singulară, prin păstrarea unui *u* arhaic (protogermanic), în timp ce, cu unele excepţii scandinave, *toate* celelalte idiomuri germanice au atestări cu *o*[24]. Unele exemple ilustrative prezentate mai jos (mai ales cele din engleza veche, ca idiom germanic periferic, deci mai conservator în multe privinţe) ne indică şi cele mai vechi sensuri pe care putea să le aibă un substantiv protogermanic (feminin) cu forma reconstruită ca **muldō*. Acel substantiv reprezenta o extindere specific germanică (cu sufix dental), de la rădăcina i.e. **mel(ə)*- ‘a sfărâma, a măcina’ (cf. lat. *molere* ‘a măcina’ şi *mola* > rom. *moară*)[25].

Voi prezenta mai întâi datele principale de găsit într-un dicţionar etimologic mai recent al limbii gotice, Köbler 1989, s.v. *mulda*. De observat ar fi mai întâi că, pentru acel termen, Köbler dă un singur sens în germană, anume ‘Staub’ (echivalat cu lat. *pulvis*), dar dă trei sensuri în engleză ‘dust, sand, earth’ (probabil şi pe baza sensurilor unor cuvinte corespondente din alte limbi germanice). Reconstrucţia protogermanică **muldō* este trimisă la susmenţionata rădăcină indoeuropeană **mel(ə)*-. Ca articol separat, dicţionarul Köbler include şi adjectivul *muldeins*, al cărui sens de bază este redat prin lat. *terranus*.

Dicţionarul de veche nordică al lui de Vries (1961) dă doar o variantă cu *o*, anume *mold* ‘erde’[26], moştenit ca atare în norvegiană, în timp ce daneza are *muld*. Tot forme, mai arhaice, cu *u*, arată vechile împrumuturi (bazate pe protogermanicul **muldō*) în finlandeză (*multa*) şi estonă (*muld*). Printre corespondentele germanice ale v.nord. *mold*, date în acelaşi dicţionar, sunt de remarcat got. *mulda*, v.eng. *molde*, v.frizon. *molde*, v.germ.s. *molta* (‘staub, erde’) şi m.oland. *moude*. Ar fi de observat că, în germanica scandinavă, vocala finală a cuvântului în discuţie s-a pierdut foarte devreme, în timp ce respectiva vocală era încă pronunţată nu doar în gotică, ci şi în limbile vechi vest-germanice. De

[23] Vezi atestările discutate în DS I: 106.

[24] Despre vocala scurtă *u* din „pregotică” s-a spus că avea de fapt două variante alofonice, *u* şi *o* (cf. Bennett 1980: 93). Ca exemple ilustrative pentru păstrarea unui *u* scurt în gotică, în contrast cu un *o* scurt atestat în alte limbi germanice, a se vedea got. *guþ* ‘Dumnezeu’ şi *gulþ* ‘aur’, faţă de v.eng. *god* şi v.germ.s. *got*, respectiv v. eng. *gold* şi v.germ.s. *gold*. Vechea nordică prezintă forme şi cu *u* şi cu *o*: *guð/goð* (cf. sued. *gud* ‘Dumnezeu’), respectiv *gull/goll* (cf. sued./dan. *guld* ‘aur’).

[25] Pentru alţi termeni indoeuropeni pentru ‘a măcina’, precum v.irland. *melid*, v.slav.bis. *mlěti*, lituan. *málti* etc., vezi Köbler/ Seebold 1995, s.v. *mahlen*.

[26] În dicţionarul său (în care sensurile cuvinteleor vechi nordice sunt redate în germană), de Vries nu s-a conformat ortografiei standard a limbii germane actuale şi a scris substantivele cu literă iniţială mică.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

remarcat este şi că dicţionarul lui de Vries include, ca articol separat, şi verbul *mylda* ‘a acoperi cu pământ’ (‘mit erde bedecken’), trimis la v.germ.s. *multen* şi la v.eng. *bemyldan* (v. mai jos).

Dacă v.germ.s. *molta* ‘praf, pământ’[27] nu a supravieţuit în germana actuală decât dialectal, corespondentul său etimologic din engleză s-a dovedit a fi mai persistent. Mai mult, după cum sugeram mai sus, foarte preţioase indicii – privitoare atât la tema cu *o* şi la sufixul de tip *-wa*, cât şi la sensurile primare ale entopicului vechi germanic din care trebuie să se fi dezvoltat denumirea *Moldova* – sunt de găsit în limba engleză, în atestări din toate perioadele istoriei limbii respective. Aşadar, în limba veche engleză, ca reprezentantă a periferiei extrem-vestice a grupării de idiomuri vest-germanice de la Marea Nordului, substantivul *molde* a fost consemnat în texte şi glosare (anglo-latine), cu sensurile *sabulum, pulvis, humus, rus, arvum, terra*, după cum indică numeroasele exemple date în dicţionarul Bosworth 1983, s.v. *molde*. În finalul aceluiaşi articol este dată o listă a corespondentelor etimologice germanice ale termenului vechi englez, listă care include got. *mulda*, island. *mold* şi v.germ.s. *molta*, sensurile acestuia din urmă fiind date în latină: *pulvis, humus, solum, terra*. Că *molde* făcea parte dintr-o solidă familie lexicală în engleza veche, reiese din seria de termeni compuşi şi derivaţi, incluşi ca articole separate în acelaşi dicţionar: *bemyldan* ‘a acoperi cu pământ, a îngropa’, *græs-molde* ‘pajişte’, *mold-græf* ‘mormânt’, *mold-hype* ‘morman de pământ’ etc.

Remarcabilă este păstrarea multor elemente vechi engleze, din categoria celor de mai sus, în engleza modernă, în care termenul de bază, v.eng. *molde*, a supravieţuit (pierzându-şi doar vocala finală). În prezent termenul are două transcrieri, anume *mold* în engleza americană şi *mould* în engleza britanică. Sensurile cuvântului în discuţie sunt prezentate în dicţionarul Hoad 1993 (s.v. *mould*[1]) după cum urmează (trad. A.P.): ‘pământ fărâmicios, sol de suprafaţă’; (poet., în vechea engleză) ‘pământul din mormânt, suprafaţa pământului’; (sec. XIV) ‘pământ de grădină’. Mai interesantă este prezentare lui *mold* într-un prestigios dicţionar american, anume AHDEL 1973 (trad. A.P.): *mold*[3] (brit. *mould*) 1. ‘sol afânat, fărâmicios, bogat în humus şi potrivit pentru plantare’ (‘loose, friable soil, rich in humus, and fit for planting’); 2. (poet.) ‘pământul, solul, pământul mormântului’(‘the earth, the ground, the earth of the grave’); 3. (înv.) ‘pământul ca substanţă a trupului uman’ (‘earth as the substance of the human body’). Pentru sensul din urmă este dat şi un scurt citat din Shakespeare, „Be merciful great Duke to men of mould”, traductibil ca: „Fii îndurător, mărite duce, cu oamenii de ţărnă”. De menţionat este şi că AHDEL dă, ca articol separat, compusul *moldboard*, care desemnează o importantă piesă a plugului (‘the curved plate of a plow that turns over the furrow slice’), cea care în română se numeşte *răsturnătoare* sau *cormană*. Elemente de sferă semantică precum cele din AHDEL, s.v. *mold*[3], ne sugerează că termenul-sursă, din protogermanică, nu

[27] În Waldner 1970 (glosar de termeni vechi germani), apare atât *molta*, cât şi *molda*, acesta din urmă (cu *d* păstrat) reprezentând cu siguranţă o variantă veche germană de jos, neafectată de a doua mutaţie consonantică.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

însemna în primul rând ‘praf’, ci mai degrabă ‘sol afânat, ţărână, pământ bun pentru agricultură’, deci sensuri similare celor avute în vedere şi de Moldovanu (1982a: 38).

Cu privire nu doar la origini, ci şi la forme, voi mai menţiona că, în partea etimologică a aceluiaşi articol din AHDEL, se face trimitere la rădăcina ie. **mel(ə)* ‘a sfărâma, a măcina’ (menţionată şi mai sus). În anexa cu rădăcini indoeuropene a dicţionarului, **mel(ə)* (‘to crush, grind’) este dată cu multe amănunte, mai ales dintre cele privitoare la măcinatul tradiţional şi la făină. În contextul respectiv este menţionată şi reconstrucţia unui derivat germanic cu sufix, **mel-wa*, din care provin termeni germanici pentru ‘făină’ – cf. v.germ.s. (sec. IX) *melo*, genitiv *melawes* (Pfeifer 2004, s.v. *Mehl*)[28]. În ceea ce priveşte mai direct articolul de faţă, putem admite că, dacă în vest-germanica cea mai timpurie au existat termeni precum cei reconstruiţi ca **melwa* şi **muldō* (vezi mai sus), a putut să existe şi un **moldwa*, de la o temă bazată pe o variantă apofonică (*o-Stufe*) a aceleiaşi rădăcini **mel(ə-)*, plus sufixul dental *-d-* (creator de substantive verbale), plus sufixul *-wa*.

Insistând în continuare pe sufixul *-wa*, voi menţiona că acesta nu era deloc o raritate în lexicul idiomurilor germanice vechi, în care el avea chiar şi o funcţie gramaticală, marcând (în cazul unei categorii distincte de substantive) o diferenţă între nominativ şi cazurile oblice. Aşa s-ar explica, de exemplu, de ce engleza actuală are doi termeni pentru pajişte, anume *mead* şi *meadow*, ambii bazaţi pe v.eng. *mæd* ‘fâneaţă’, la rândul lui derivat (cu acelaşi sufix dental care este vizibil şi în v.eng. *molde*) de la verbul *māwan* ‘a cosi’ (cf. eng. *to mow* ‘a cosi’; cf. şi germ. *mähen* ‘a cosi’ şi *Maht* ‘cositură’). Se poate considera că eng. *meadow* provine dintr-o formă de caz oblic[29] a substantivului v.eng. *mæd*, anume din dativul *mædwe*. Trebuie spus însă că forma respectivă deja funcţiona ca termen oarecum independent încă din vechea engleză, având în vedere că dicţionarul Bosworth 1983 (s.v. *mæd*) dă *mædwe* şi *mædwa* mai degrabă ca sinonime ale lui *mæd*[30]. De fapt, limbile germanice vechi aveau un important fond de cuvinte care arătau sufixul *-wa* la nominativ, cum se vede în termeni gotici precum următorii, extraşi din dicţionarul Köbler 1989: *arhwa* ‘săgeată’ (cf. v.eng. *arwe* > eng. *arrow*), *bandwa* ‘semn’, *nidwa* ‘rugină’, *sarwa* ‘armament’, *sparwa* ‘vrabie’ (cf. v.germ.s. *sparo* > m.germ.s. *sparwe*; v.eng. *spearwa* > eng. *sparrow*). Din respectiva categorie de termeni vechi germanici – mai ales substantive, dar şi adjective – doar unii s-au păstrat în limbile germanice moderne, fără însă a fi

[28] După cum indică Pfeifer 2004 (s.v. *Mehl*), v.germ.s. *melo* reflectă un derivat protogermanic **melwa-* (care trebuie să fi însemnat ceva de genul „măcinătură” – *das Gemahlene*), acesta apărând ca „o construcţie adjectivală cu sufixul germanic *-wa* […] adăugat la rădăcina **mel-* ‘a sfărâma, a lovi, a măcina’ […]” (trad. A.P.). De menţionat aici este şi adjectivul eng. *mellow* ‘moale, suculent (despre fructe pârguite)’, provenit dintr-un caz oblic, *melwe*, al v.eng. *melu* ‘făină’ – a se vedea, pentru comparaţie, rom. *mălăieţ*, de la *mălai* (acesta, oricât de obscură i-ar fi etimologia, fiind şi el de trimis tot rădăcina ie. **mel(ə)-*, cea de care depinde, în ultimă instanţă, *Moldova*).

[29] Formele cu *-we* (sau-*wa*) erau folosite cu funcţie de dativ, dar şi de instrumental, în vechea engleză.

[30] Vezi, în acelaşi dicţionar, şi articolele *mæd-land* şi *mædwe-land*, ambele însemnând ‘teren cu iarbă de cosit’.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

simţite ca derivate. Vechiul sufix, acum fosilizat, apare ca *-ow* în engleză şi ca *-be* în germană – vezi, de exemplu, eng. *swallow* ‘rândunică’ (< v.eng. *swealwe*) ~ germ. *Schwalbe* ‘rândunică’ (< v.germ.s. *swalwa*).

Am dat cel din urmă termen ca exemplu şi pentru că el a rămas obscur etimologic, aparţinând, foarte probabil, termenilor de substrat pre-indoeuropean („vechi european”) prezenţi din abundenţă nu doar în greacă şi latină, ci şi în limbile germanice (vezi, de exemplu, susmenţionatul got. *nidwa* ‘rugină’, sau eng. *harrow* ‘grapă’ < m.eng. *harwe*, care nu au înrudiri lămurite în plan indoeuropean). Chiar dacă, în germanică, arhaicul sufix *-wa* apare şi în combinaţii cu rădăcini indoeuropene, după cum vedem în multe dintre exemplele date mai sus, există destule indicii cu privire la posibila lui provenienţă din substratul vechi european[31]. În această ordine de idei, voi menţiona că există o serie întreagă de termeni latineşti care se termină în *-ua* (scris şi *-va*, sau *-ba*), care fie au fost desemnaţi ca împrumuturi din etruscă, fie sunt daţi ca obscuri etimologic în dicţionare: de exemplu, *aqua* ‘apă’ (care are corespondenţe clare doar în apelative germanice şi în hidronime celtice), *bellua* ‘jivină, animal’, *lārua* ‘duh, stafie, strigoi’, *lingua* ‘limbă’ (lat.arh. *dingua*), *uolua* ‘vulvă’ etc., toate extrase din dicţionarul Ernout/ Meillet (ed. 1985). În cazul lui *bellua*, dicţionarul respectiv arată că termenul a fost atestat („à basse époque”) şi cu formele *belva* şi *belba*, ceea ce indică o pronunţie bisilabică în latină, astfel fiind explicabile şi forme neo-latine precum it. *belva* şi v.port. *belfa*.

Nu aş fi insistat atât de mult pe sufixul *-wa/-ua/-va* (conţinător al unei consoane fricative sonore, care, în forma originară, cu siguranţă a avut o pronunţie bilabială), dacă el nu ar fi apărut atât în apelative obscure etimologic în germanică şi în latină, cât şi, în cazul din urmă, într-o serie de nume proprii. Unele dintre acestea sunt evident provenite din etruscă, precum teonimul *Minerua* şi numele localităţii în care s-a născut poetul Vergilius, *Mantua* (> it. *Mantova*), iar altele provin tot din idiomuri de substrat, precum liguricul *Genua* (> it. *Genova*). Numele de vechi localităţi sufixate cu *-ua* nu se limitează însă doar la spaţiul italic, ci le găsim bine reprezentate şi în aria ocupată în Antichitate de populaţii ilire. Din repertoriul inclus în volumul *Illirii* al lui I.I. Russu (1969) am extras următoarele nume de localităţi (majoritatea etichetate ca *oppidum* sau *castellum*): *Bistua*, *Butua*, *Citua*, *Salthua*, *Sapua*, *Starua*, la care se adaugă două antroponime (fem.), *Scenua* şi *Titua*. De remarcat ar fi că asemenea nume (derivate bisilabice cu sufixul *-ua*) nu sunt la fel de bine reprezentate şi în mediu tracic, unde domină compuşii cu *-bria*, *-dava*, *-diza*, *-dokos*, *-poris* etc. (după cum vedem în corpusul Detschew 1957). O excepţie notabilă ar fi etimologic trasparentul dac. *Malva* (cf. rom. *mal*, ca termen de substrat, clarificabil prin alb. *mal* ‘munte’), care reprezintă originea denumirii *Dacia Malvensis*, „tradusă” ca *Dacia Ripensis*.

[31] Pfeifer 2004, s.v. *Mehl*, prezintă sufixul germanic *-wa* ca pe o dezvoltare de la un sufix indoeuropean, *-u̯o-*. Dar exemplul ilustrativ slav dat de Pfeifer, anume pol. *mlewo* (‘material de măcinat’), ne ţine tot în Europa.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

Forme de tip *Malva* arată însă şi localităţi româneşti (bisilabice) precum *Ilva* şi *Caşva*[32], care, prin atestările lor timpurii, pot explica şi evoluţia destul de complicată a numelui fixat mai recent ca *Moldóva*. Ar fi mai întâi de remarcat supravieţuirea unor toponime ardelene şi bănăţene cu sufixul arhaic transcris ca *-ua*, precum în *Aciua*, *Ilişua* şi *Târlişua*[33], ale căror diverse atestări sunt indicate în bogatul dicţionar Suciu 1967–1968. Acolo putem găsi transcrieri (vezi atestările latino-maghiare pentru cele trei de mai sus, precum şi cele pentru *Ilva*, *Ilba* şi *Orşova*) cu treceri de la *-ua*, la *-uua*, *-uoa*, *-uova*, *-uva*, *-ova* etc., inclusiv în cazuri în care nu s-ar impune nici ideea provenienţei din maghiară, nici cea a vreunei treceri prin slavă. De exemplu, *Aciua* din Crişana a fost atestată mai întâi ca *Achwa* (1441), apoi ca *Atsova* (1850) şi ca *Acsuva* (1854); *Caşva* apare mai întâi cu forma scrisă *Caswa* (1453), apoi *Casoua* (1644), *Kásva* (1733) şi *Kásba* (1850); *Ilişua* apare ca *Ilswa* (1321), apoi ca *Iloswa* (1441) şi ca *Ilosva* (în ungureşte) şi *Ilişuva* (în româneşte) în 1854; *Târlişua* apare ca *Ilosva* (1501), apoi ca *Intrilisuoa* (1854), pentru a fi în final fixată în ungureşte ca *Felső-Ilosva.*

Desigur, unele aspecte rămân încă de discutat mai pe larg. De exemplu, specialiştii în fonologie diacronică ar putea spune mai multe despre evoluţia pe care Rosetti (1986: 224) o prezintă ca „*Moldua* > *Molduva* > *Moldova*" şi o explică prin „consonificarea lui *u̯*", care ar fi „un fapt banal: cf. fonetismele *ziva* (= *ziua*); *luva* (= *lua*) […]"[34]. De asemenea, s-ar putea stabili mai lămurit dacă maghiarii au contribuit cu ceva la timpuria formă *Moldua*; sau dacă partea finală *-ova* din *Moldova* (ca, de fapt, şi cea din *Hârşova*)[35] se datorează în vreun fel slavilor[36]; sau care ar fi fost perioada în care aceştia din urmă vor fi asimilat taifali

[32] Vezi şi bogata serie de oiconime de tipul respectiv dată de Moldovanu (1982a: 24 – cu atestări preluate din A. Veress, *Fontes rerum Transylvanicarum*, 1911–1921).

[33] Pe baza argumentelor de mai sus, nu ar mai trebui să presupunem că respectivele forme ar fi rezultat „sub influenţa pronunţării maghiare", cum propune Moldovanu în cazul formei atestate ca *Moldua* (1982a: 22).

[34] Referindu-se la evoluţia „*Moldúa* > *Moldúva*" (sugerată de Rosetti), Moldovanu (1982a: 26) menţionează că E. Petrovici a explicat „variantele bănăţene *luvat* 'luat', *nuvăr* 'nour', *vo luva* 'a lua' prin influenţa pronunţării sârbeşti bilabiale a lui *u*". Dar poate fi vorba despre vreo influenţă sârbească şi în *Aciua* > *Aciuva* din Crişana? Sau ar mai fi nevoie să considerăm (ca Cihac, Conev şi Tiktin – cf. Ciorănescu 2001, s.v. *văduv*) că, deoarece rom. *văduvă* arată un *v* intervocalic, el ar trebuie explicat prin slav. *vidova*, nu ca moştenire a lat. *uidua* (cf. it. *vedova*)?

[35] Am menţionat denumirea *Hârşova* deoarece ea este considerată a reprezenta perpetuarea numelui localităţii atestate din Antichitate cu forme precum *Carsion*, *Carsium*, Καρσώ (cf. Vraciu 1980: 174). Iar pentru că, în acest articol, m-am folosit deja de corpusul tracic al lui Detschew/Dečev (1957) voi menţiona şi ciudatele transcrieri (unele „transferate" din bulgară) pe care autorul respectiv le dă pentru anumite nume care reprezintă perpetuări din substratul preroman: de exemplu, despre anticul *Carsion* (s.v.) aflăm că este actualul „*Hărsovo*" (adică *Hârşova*) şi că anticul Ὀρδεσσός (s.v.) era probabil numele râului acum cunoscut ca „*Ardžiš*" (adică *Argeş*).

[36] În facerea acestui articol, nu am avut nicio intenţie de „demaghiarizare", şi nici vreuna de „deslavizare" mai ales având în vedere că documentele latino-maghiare înseamnă foarte mult pentru clarificarea etimologică a numelui *Moldova*, iar prezenţa unor slavi timpurii în Moldova de după perioada dominanţei germanice este de necontestat. Ipoteza unui contact direct între vechi germanici stabiliţi în Moldova şi slavii pătrunşi ulterior este cât se poate de plauzibilă, cum este şi ideea posibilităţii unei adoptări (şi a unei adaptări, prin contaminare cu termeni slavi asemănători ca formă) a hidronimului vechi germanic *Moldua*. De menţionat aici ar fi că dicţionarul Vasmer

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

în bazinul Moldovei. Tot deschisă rămâne şi problema cauzelor şi momentului trecerii accentului de pe temă pe ceea ce apare ca sufix toponimic în *Moldóva*[37]. Deocamdată, fără să insist prea mult pe posibilitatea originii atât a germanicului *-wa*, cât şi a italicului şi iliricului *-ua* din substratul vechi european, am scos în evidenţă evoluţii, precum *Mantua* > *Mantova* şi *Genua* > *Genova* (cu mecanisme similare celui vizibil în evoluţia lat. *uidua* > it. *vedova*), care s-au petrecut într-un spaţiu în care nu putea fi vorba de vreo influenţă slavă. În sfârşit, cu siguranţă merită reluată discuţia şi despre relaţia dintre *Moldova* moldovenească şi *Moldova* din Banat[38].

Cu toate aspectele care rămân deschise discuţiei, consider că argumentele şi exemplele ilustrative date până aici îngăduie trecerea la unele concluzii, menite a sprijini linia etimologică indicată în titlul articolului. De remarcat este că unele dintre concluziile de mai jos au fost deja sugerate de înaintaşi, altele îmi aparţin.

5. Concluzii

În primul rând, consider că există argumente mai mult decât suficiente în favoarea ideii că *Moldova* reflectă o origine veche germanică (nu medio-germană), ceea ce nu ar avea nimic surprinzător, dacă avem în vedere că şi în plin teritoriu slav există hidronime asemănătoare pentru care s-au propus origini în termeni vechi germanici cu tema *muld-/mold-* [39]. Nu trebuie să ne referim însă exclusiv la got. *mulda* (cu *u* şi cu sensul ‘praf’), care, în abordările etimologice anterioare

1986 dă denumirea livrescă *Молдавия* fără a indica direct vreo provenienţă slavă, ci doar prezentând acea denumire ca provenită „din rom. *Moldovă*” (sic), care ar fi avut o formă mai veche *Moldava*. Cea din urmă pare să fi fost „extrasă” din forme literate, precum *Moldaviae*, *Moldaviensis*, *Moldawia*, *Moldauia*, din diverse documente ale secolelor XIV–XV (vezi exemplele din Spinei 1982: 42–43). Tot în acest context, merită atenţie şi un fapt (de teren) semnalat de Moldovanu (1982a: 26), anume că „la huţulii din Bucovina am înregistrat forma *Móldova*, alături de *Moldáwa*”.

[37] Moldovanu (1982a: 27) consideră că „neînţeleasă ar rămâne numai mutaţia accentului. Deşi limba română are tendinţa de a accentua paroxiton cuvintele terminate în vocală […], care afectează o serie de nume din Oltenia (*Brabóva*, *Cleanóvul*, *Sadóva* etc.) în nici unul dintre toponimele de origine slavă din *Moldova* având această structură accentul nu s-a deplasat pe sufix”. Într-adevăr, nu doar în Banat, ci şi în Moldova istorică avem oiconime cu accent pe temă şi cu final *-ova* (*Bârnova*, *Cricova*, *Tutova* etc.). Aş presupune că, atât în *Craióva*, cât şi în *Moldóva*, accentul a fost mutat (nu de prea multă vreme) de vorbitori nativi de română, care au simţit *-ova* a fi sufix şi au aplicat regula dominantă (atât în română, cât şi în albaneză) a mutării accentului de pe temă pe sufix sau pe terminaţia gramaticală, precum în *porc – purcár*, respectiv *pot – putém*. (A se vedea, pentru o asemenea evoluţie, mergând până la sincopa lui *u* neaccentuat, argumentarea din Poruciuc 2012 cu privire la evoluţia *fossátum* > **fusátu* > *fsat* > *sat*). Am dat aceste exemple pentru că ele concordă şi cu ceea ce Moldovanu (1982a: 26) menţionează, urmându-i pe Mihăescu şi pe Philippide, ca „tendinţa de închidere a lui *o* neaccentuat, care afectează numeroase elemente lexicale, acţionând încă din latina dunăreană şi manifestându-se în toate dialectele limbii române”.

[38] În privinţa respectivă, Moldovanu (1982a: 58) a considerat că, pentru cele două denumiri, „explicaţia nu poate fi aceeaşi”.

[39] După cum menţionează Moldovanu (1982a: 36, respectiv 35), O.N. Trubačev a propus germanismul **muldan* ‘pământ’ ca origine a hidronimului est-slav *Moloda* (din bazinul superior al Nistrului), iar G. v. Sabler a propus „germ. timpuriu *muldâ* […] cu sensul ‘pământ, praf’ ” ca origine a hidronimului polonez *Muldowa*.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

(notabil la Hasdeu şi Rosetti), a reprezentat ceea ce s-ar putea defini ca „ecranare produsă de cea mai timpurie atestare”. Este adevărat că got. *mulda* a fost cea mai timpurie formă scrisă a termenului-sursă vechi germanic de luat în consideraţie în această discuţie, însă (1) o alternanţă alofonică *o/u* (menţionată mai sus) trebuie să fi existat încă din protogermanică (şi oricum ea este cât se poate de vizibilă în atestări din germanica scandinavă), iar (2) idiomurile vest-germanice (care foarte probabil se înrudesc direct cu neatestatul idiom taifalic) prezentau, din cele mai vechi atestări, tema *mold-* (cu *o*) pentru termenul în discuţie. Aşadar, forma *Moldua*, de luat în consideraţie ca cea mai veche formă atestată pentru numele *Moldova*, nu trebuie considerată a reflecta vreo maghiarizare nici în forma temei, nici în cea a sufixului, ci forma pe care maghiarii au găsit-o în circulaţie după instalarea lor în noua patrie. În ce priveşte evoluţia formei, de imaginat ar fi următoarele faze: (1) *Móldua* (cu pronunţia bisilabică /′moldwa/) > (2) *Móldua* (cu pronunţia trisilabică /′molduwa/) > (3) *Mólduva* (arătând schimbarea /w/>/v/) > (4) *Móldova* (fie prin asimilare progresivă, dinspre vocala temei, fie şi prin influenţa unor apelative şi nume proprii slave cu *-ova*) > *Moldóva* (cu mutarea accentului pe ceea ce a fost simţit a fi sufix).

Este de presupus că, încă din secolul al IX-lea, sau al X-lea, numele Moldovei a fost auzit de maghiari sub forma bisilabică *Moldua*, adică /′moldwa/, în transcriere fonemică, iar respectiva formă, cu accent pe temă, este perfect explicabilă prin vechea vest-germanică, după cum demonstrează o întreagă serie de argumente dată mai sus[40]. Nu ar mai fi nevoie deci să recurgem la o explicaţie printr-un compus gotic **Muldah(ų)a* (‘râul cu maluri moi’), deoarece *Moldua* se clarifică perfect ca hidronim provenit dintr-un entopic, la rândul lui provenit dintr-un derivat protogermanic **moldwa*, bazat pe tema *mold-* (cu sufixul substantival *-d-* adăugat la rădăcina **mol-*, ca variantă apofonică de „gradaţie *o*” a rădăcinii ie. **mel(ə)-*), la care s-a adăugat susmenţionatul sufix arhaic *-wa*. În ce priveşte sensul, *Moldua* desigur nu era iniţial interpretabilă ca „prăfoasa”, ci mai degrabă ca „pământoasa”, sau, mai precis, ca „râu care trece printr-un ţinut cu pământ afânat, bun pentru agricultură”, după cum putem afirma mai ales pe baza termenilor vest-germanici cu tema *mold-* discutaţi mai sus.

Bibliografie

AHDEL 1973: *The American Heritage Dictionary of the English Language*, ed. W. Morris, New York, American Heritage.

Babeş 1993: Mircea Babeş, *Die Poieneşti-Lukaševka-Kultur – Ein Beitrag zur Kulturgeschichte im Raum östlich der Karpaten in den letzten Jahrhunderten vor Christi Geburt*, Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde, Band 30, Bonn, Habelt.

Bennett 1980: Willim H. Bennett, *An Introduction to the Gothic Language*, New York, The Modern Language Association of America.

[40] Ar fi greu de presupus că direct de la vorbitori de veche germanică au auzit maghiarii numele *Moldua*, deoarece, înainte de perioada pătrunderii maghiare în spaţiul carpato-danubian, comunităţile vechi germanice rămase în acel spaţiu după perioada marilor migraţii fuseseră, foarte probabil, total asimilate, de slavi şi/sau de românii timpurii.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

Bosworth 1983: Joseph Bosworth, *An Anglo-Saxon Dictionary* (prima ediţie, 1898), ed. T. Northcote Toller, Oxford University Press.
Ciorănescu 2001: Alexandru Ciorănescu, *Dicţionarul etimologic al limbii române*, Bucureşti, Saeculum I.O.
Constantinescu 1963: N.A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, Editura Academiei.
Densusianu 1961: Ovid Densusianu, *Istoria limbii române*, vol. I, *Originile* (prima ediţie, 1901), ed. J. Byck, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
Detschew 1957: Dimiter Detschew [Dečev], *Die thrakischen Sprachreste*, Wien, Rohrer.
DRH C: *Documenta Romaniae Historica* (C. *Transilvania*, vol. XII, 1361–1365), ed. Ş. Pascu, Bucureşti, Editura Academiei, 1985.
DS I: *Die deutsche Sprache*, ed. E. Agricola et.al., Leipzig, VEB Bibliographisches Institut, 1969.
DUW 2001: *Deutsches Universalwörterbuch*, Mannheim/Leipzig/Wien/Zürich, Dudenverlag.
Gaub 2008: Florian Gaub, *Definition und Abgrenzung der kaiserlichen Przeworsk- und Wielbark-Kultur: Ein 'ethnografisches' Bild?*, în vol. *Das Reich der Vandalen und seine (Vor-)Geschichte*, ed. G.M. Berndt, R. Steinacher, Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
Hoad 1993: Terry F. Hoad, *The Concise Dictionary of English Etymology*, Oxford University Press.
Ivănescu 2000: Gheorghe Ivănescu, *Istoria limbii române* (prima ediţie 1980), ed. M. Paraschiv, Iaşi, Junimea.
Kluge 1995: Friedrich Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, ed. E. Seebold, Berlin, Walter de Gruyter.
Köbler 1989: Gerhard Köbler, *Gotisches Wörterbuch*, Leiden/New York/København/Köln, E.J. Brill.
Krahe 1966: Hans Krahe, *Germanische Sprachwissenschaft*, I, Berlin, Walter de Gruyter.
Kramer 1970–1975: Johannes Kramer, *Etymologisches Wörterbuch des Gadertalischen (Dolomitenladinisch)*, Köln, B. Görich Buchbinderei.
MDA 2003: *Micul dicţionar academic*, vol. III, ed. M. Sala et al., Bucureşti, Editura Univers Academic.
Mettke 1970: Heinz Mettke (ed.), *Altdeutsche Texte*, Leipzig, Bibliographisches Institut.
Mihăilescu-Bîrliba 1997: Virgil Mihăilescu-Bîrliba, *Noi date privind cultura tumulilor carpatici în România*, în „Studii şi cercetări de istorie veche şi arheologie" (SCIVA), 48, 4, p. 309–339.
Moldovanu 1982a: Dragoş Moldovanu, *Etimologia hidronimului **Moldova***, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", t. XXVIII, p. 5–61.
Moldovanu 1982b: Dragoş Moldovanu, *Ipoteza originii săseşti a numelui **Moldova***, în vol. *Studii de onomastică*, III, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeş-Bolyai", Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară, p. 144–183.
Neamţu 1997: Vasile Neamţu, *Istoria oraşului medieval Baia: Civitas Moldaviensis*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza".
Pfeifer 2004: Wolfgang Pfeifer et al., *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*, München, Deutscher Taschenbuch Verlag.
Poruciuc 1999: Adrian Poruciuc, *The Significance of Old Germanic Elements Preserved in Romanian*, în vol. *Eurolinguistik – Ein Schritt in die Zukunft*, ed. N. Reiter, Wiesbaden, Harrassowitz, p. 175–190.

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

Poruciuc 2006: Adrian Poruciuc, *Lingvistica istorică ieşeană: între realizări şi promisiuni de onorat*, în „Philologica Jassyensia", an II, nr. 2, p. 283–294.
Poruciuc 2008: Adrian Poruciuc, *Problema vechilor germanisme păstrate în limba română*, în vol. *Lucrările primului simpozion internaţional de lingvistică: Bucureşti, 13–14 noiembrie 2007*, ed. N. Saramandu, M. Nevaci, C.-I. Radu, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 105–130.
Poruciuc 2011: Adrian Poruciuc, *Faza timpurie a relaţiei Romania-Germania reflectată la nivelul elementelor lexicale vechi germanice păstrate în limba română*, în vol. *Romanizarea – Impunere şi adeziune în Imperiul Roman*, ed. A. Rubel, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", p. 255–275.
Poruciuc 2012: Adrian Poruciuc, *A new view on the Latin origin of Romanian (f)sat 'village', Aromanian fsat 'ditch' and Albanian fshat 'village'*, în vol. *Balkanismen heute – Balkanisms Today – Балканизмы сегодня*, ed. Thede Kahl, Michael Metzeltin, Helmut Schaller, Wien/Berlin, LIT Verlag, p. 221–243.
Poruciuc 2013: Adrian Poruciuc, *The early stage of the relationship Romania-Germania as reflected in Old Germanic loans in Romanian*, în vol. *Imperium und Romanisierung*, ed. A. Rubel, Konstanz, Hartung-Gorre Verlag, p. 185–206.
RGA 1976: *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, II, ed. J. Hoops et.al., Berlin/New York, Walter de Gruyter.
RGA 1989: *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, VII, ed. J. Hoops et.al., Berlin/New York, Walter de Gruyter.
Rosetti 1986: Alexandru Rosetti, *Istoria limbii române*, I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.
Russu 1969: I.I. Russu, *Illirii – Istoria – limba şi onomastica – romanizarea*, Bucureşti, Editura Academiei.
Schramm 1997: Gottfried Schramm, *Ein Damm bricht – Die römische Donaugrenze und die Invasionen des 5.-7. Jahrhunderts im Lichte von Namen und Wörtern*, München, Oldenbourg.
Spinei 1982: Victor Spinei, *Moldova în secolele XI–XIV*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.
Suciu 1967–1968: Coriolan Suciu, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, I–II, Bucureşti, Editura Academiei.
Vasmer 1986: Max Vasmer, 1986, *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka*, II, ed. O.N. Trubačev, Moskva, Progress.
Vraciu 1980: Ariton Vraciu, *Limba daco-geţilor*, Timişoara, Facla.
Vries 1961: Jan de Vries, *Altnordisches etymologisches Wörterbuch*, Leiden, E.J. Brill.
Waldner 1970: Hildegard Waldner (ed.), *Wörterverzeichnis*, glosar la *Altdeutsche Texte* (Mettke 1970: 141–166).

The Explanation of the Old Name of Moldavia (*Moldua*) through the Proto-Germanic Appellative ***moldwa***

This article is meant to sustain, by a series of new arguments, the etymological line Hasdeu–Rosetti–Moldovanu, according to which the name *Moldova* has an Old Germanic origin. Almost a century and a half ago, B.P. Hasdeu explained *Moldova* as ultimately derived from Goth. *mulda* 'dust'. More recently, in his *Istoria limbii române*, A. Rosetti – although quite skeptical in regard to possibilities of proving Old Germanic sources for any significant number of Romanian words – considered that „only the explanation of the name of *Moldova* through Gothic is fully justified" (transl. A.P.). Quite many

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)

supplementary arguments in support of an Old Germanic origin for the name under discussion were put forward by D. Moldovanu in two long articles, both published in 1982. The Romanian linguist drew the conclusion that the river-name *Moldova* appears to be based on a compound **muld-ahwa* ("a river with banks of loose soil") which was probably created in the Old Germanic language spoken by the Taifali, who are known to have settled in the valley of Moldova in the 3rd-4th centuries of our time. However, in a way that differs from Moldovanu's, the author of the present article primarily focuses on the fact that the Taifali were not exactly Goths, but rather allies or subjects of the former. The Taifali most probably were heirs of the ancient West-Germanic populations (*Elbgermanen*) which had settled in various parts of Eastern Europe long before the Goths (beginning with the end of the 3rd century BC), and which represented a dominant component of archaeological cultures such as Przeworsk and Poieneşti-Lukaševka. Therefore, in assuming that *Moldova* (with *Moldua* as its earliest recorded version) has an Old Germanic origin, one should also take into account that that the Taifali probably spoke a language related to West Germanic, rather than to Gothic (generally labelled as "East-Germanic"), and one should doubt the idea that Goth. *mulda* (with *u* in its root, and with 'dust' given as unique meaning) is the only possible starting point for an etymology of the name under discussion. Actually, quite a number of recorded West-Germanic (as well as Scandinavian) cognates of Goth. *mulda* show *o* in their roots and they also show semantic spheres that are much more complex than the one of the Gothic term. Notable are Old High German *molta* – translated by Latin *pulvis*, *humus*, *solum*, *terra* – and Old English *molde*, which was perpetuated into Modern English as *mold* or *mould*, with meanings such as: 1. 'loose, friable soil, rich in humus, and fit for planting'; 2. (poet.) 'the earth, the ground, the earth of the grave'; 3. (obs.) 'earth as the substance of the human body'. Moreover, both Gothic and West-Germanic contain terms through which a form like *Moldua* can be clarified not as based on a compound (such as **muld-ahwa*), but rather on a derivative **moldwa*. The latter can be analyzed as made of an *o*-grade variant of the IE verbal root **mel(ə)*- 'to crush, grind', extended by a (specific Germanic) noun-making suffix -*d*-, plus an archaic suffix -*wa*, which is visible in Old Germanic terms such as Goth. *sparwa* and Old English *spearwa* (> *sparrow*) and in many others with structures of the same type. Taking all these into consideration, this author draws the conclusion that the old form *Moldua* perfectly reflects a Proto-Germanic derivative **moldwa*, which must have designated a river that flowed through a territory with loose soil, good for agriculture. As for the evolution of the form *Moldua*, the following stages can be deduced: *Móldua* (with the original disyllabic pronunciation /ˈmoldwa/) > *Mólduа* (trisyllabic /ˈmolduwa/) > *Mólduva* > *Móldova* > *Moldóva.*

BDD-A20011 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:22:56 UTC)